

De Gruyter
& Andeweg

19 maart
— 21 mei
2017

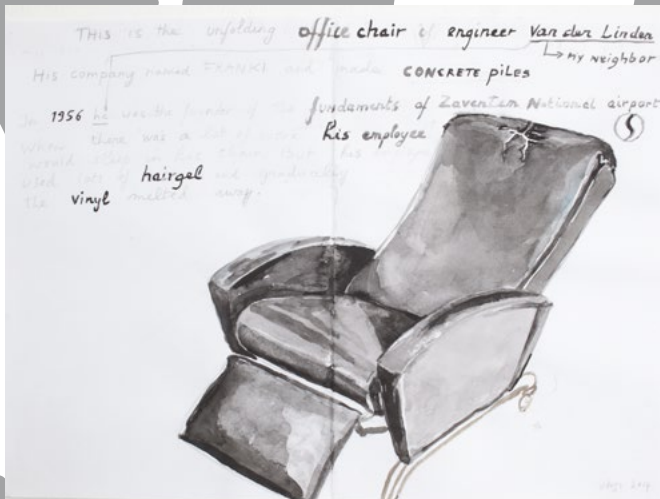
NL

De Gruyter & Andeweg Makelaars in metafysica

Zoals ochtenddauw uit het bos door Juliaan Andeweg wordt opgevangen in een handdoek, die daarmee zijn schilderijen in het atelier oplaadt, zo ziet Voebe de Gruyter regenwater op ruiten die in de vorm van druppels naar beneden rollen. Deze slaan reflecties van de werkelijkheid op en via verdamping en regenval komen gefragmenteerde beelden in ons drinkwater terecht. In beide gevallen komen krachten en beelden vrij die buiten de invloedssfeer van de kunstenaars liggen.

Het programma en de bibliotheek van Stroom Den Haag voeden en versterken elkaar op een bijzondere manier. De onderliggende ideeën en inspiratie van de kunstenaarspraktijken en expositiethema's die gestalte krijgen in tentoonstellingen en projecten, vormen een almaar groeiend 'web' van relaties die in de bibliotheek een weerslag vinden. Diezelfde bibliotheek is ook een ideeënbron voor het programma van Stroom Den Haag.

Voebe de Gruyter,
*The chair of
engineer Van der
Linden* (2015),
41x30 cm, water-
verf, potlood op
papier.

Het was zo'n moment van inzicht, onnavolgbaar en toch glashelder, van onze bibliothecaris Arnold Mosselman, dat er een subtiele rijm bestaat tussen de twee kunstenaars die in deze expositie nieuwe en bestaande werken tonen: Voebe de Gruyter, een kunstenaar waarmee Stroom eerder samenwerkte, en Juliaan Andeweg, een jongere kunstenaar met een ogenschijnlijk heel andere praktijk die de aandacht trok. Beiden werden geboren in Den Haag. Maar de minder voor de hand liggende gemene delers bleken nog veel krachtiger te zijn in de gesprekken die leidden tot deze tentoonstelling: de kenmerken die zich niet aan de oppervlakte laten lezen. Die zich bevinden in de essentie voorbij het materiaal, in het onaanraakbare.

Je zou hen een verruimde sensibiliteit kunnen toeschrijven, een holistische benadering. Je zou ze fantasten kunnen noemen, dromers misschien. Een scepticus zou kunnen beweren dat Voebe de Gruyter en Juliaan Andeweg naast de werkelijkheid staan. Maar wat is de werkelijkheid? Datgene wat zintuiglijk waarneembaar en rationeel begrijpbaar is? Zeker is dat de Gruyter & Andeweg oog hebben voor het immateriële van stoffelijkheid en van objecten. Dat ze zich in 'andere sferen' begeven en dat ze de ongekende rijkdom van een — al dan niet verifieerbare — werkelijkheid met ons delen.

Wat niet oplost, zakt naar de bodem

Voebe de Gruyter &
Juliaan Andeweg

Een verrassing dit voorjaar bij Stroom Den Haag: Voebe de Gruyter (1960) en Juliaan Andeweg (1986) maken samen een tentoonstelling. Yasmijn Jarram ging in gesprek met de kunstenaars over wat ze met elkaar gemeen hebben.

door Yasmijn Jarram

Juliaan Andeweg,
Boreas (2016),
installatie Rijks-
academieOPEN,
Amsterdam.
Photo: Gert Jan
van Rooij

Juliaan Andeweg en Voebe de Gruyter; een combinatie die niet onmiddellijk voor de hand ligt. Niet alleen vertegenwoordigen beide kunstenaars verschillende generaties, ook hun werk vertoont op het eerste gezicht weinig overeenkomsten. Andeweg maakt ruwe, formalistisch ogende schilderijen, objecten en installaties waarin hij het grote gebaar niet schuwt. Het uiteenlopende werk van De Gruyter oogt daarentegen licht en conceptueel, met weinig nadruk op materiaal. Toch koos Stroom ervoor deze uitersten met elkaar te confronteren, op grond van het vermoeden dat de kunstenaars een eigenzinnige, metafysische blik op de wereld delen. Beiden zijn geïnteresseerd in het verborgen,

mystieke domein dat schuilgaat achter het materiële oppervlak. In de aanloop naar de tentoonstelling kwamen steeds meer dwarsverbanden in hun werk aan het licht. Waar het aanvankelijk om twee solotentoonstellingen zou gaan, betreft het uiteindelijk een gezamenlijke presentatie.

‘Het is een bijzonder toeval dat elke keer optreedt’, zegt Andeweg. ‘Steeds als we elkaar zien, komt er weer iets nieuws boven tafel.’ Neem de mythische figuur Hermes die de kunstenaars hebben bestempeld als een centrale figuur in de tentoonstelling. Hermes wordt beschouwd als de god van de dieven, reizigers en knooppunten. ‘Zijn karakter is vluchtig. Hij is de snelste van de twaalf goden in het Pantheon’, licht Andeweg toe. ‘Hij was snel met het zwaard en met het woord, net als zijn Germaanse variant Wodan die enkel in rijm sprak. Zijn snelheid wordt in alle hymnen benadrukt. Hij was nog geen dag geboren, of hij stal het vee van Apollo.’ Na een paar ontmoetingen ontdekten de kunstenaars dat De Gruyter haar opleiding aan de Rietveld Academie afsloot met een scriptie over Hermes. De Gruyters scriptie is ook nog eens geschreven in het geboortjaar van Andeweg.

Voor haar afstuderen verdiepte De Gruyter zich in de kapellen op het Vlaamse platteland waar ze opgroeide. Ze raakte geboeid door de geschiedenis van de oude

kruispunten waarop de kapellen waren gebouwd. In de Romeinse tijd stonden daar beelden van Hermes, omringd door stenen die reizigers aan hem offerden. ‘Het land zat toen vol rovers’, vertelt ze. ‘Als je het bos inging, wist je niet hoe je eruit kwam. Je koos intuïtief voor links of rechts.’ Later verschenen de kapellen, waarvan sommige inmiddels weer zijn verdwenen. ‘Juist op die plekken heb ik een zelfgemaakt beeld van Hermes geplaatst en gefotografeerd. Die foto's heb ik nooit laten zien, het week destijds teveel af van mijn scriptie. Dertig jaar later vind ik het mooi ze voor deze tentoonstelling nieuw leven in te blazen.’

Water

Een van de aanknopingspunten in de tentoonstelling bij Stroom is de gedeelde belangstelling voor water als kennisbron. Zo maakte De Gruyter werk over ‘wetend water’, de aanname dat water informatie bevat. ‘Alle beelden uit de omgeving die op de oppervlakte van water worden gereflecteerd, worden erin gezogen’, legt ze uit. ‘Een soort vat vol beelden. Als je gaat zwemmen, moet je al die beelden opzij duwen.’ Andeweg las op zijn beurt veel over ‘levend water’, het idee dat trillingen iets achter kunnen laten. ‘Als je ziet hoe kristallen groeien onder fra-giele omstandigheden, kun je je daar goed iets bij voorstellen’, zegt hij. ‘Ik geloof dat water iets absoluuts is dat zelf bepaalt wat het wil zijn. Als het vloeibaar is, of iets wat gevuld kan worden met concentratie,

Juliaan Andeweg,
*Chooser of the
Slain* (2017),
video-loop (still).

dan heeft het dat zelf zo bepaald. Toen ik net begon met schilderen, haalde ik ochtenddauw in het bos, met een handdoek die ik alleen daarvoor gebruikte. Bij terugkomst wong ik de doek uit in mijn atelier. Ik stak ook een vuurkorf aan en de ramen stonden open zodat er wind door de ruimte waaide. Alles moest tegelijk aanwezig zijn. Ik had een soort animistische verhouding tot de vier elementen.'

Net als de oude Grieken gaat Andeweg ervan uit dat de wereld is opgebouwd uit vier, in plaats van de scheikundige 82 elementen. 'Vier is als mens te begrijpen', verklaart hij. 'Ik denk dat een beschaving baat heeft bij een soort simplisme.' Daar is De Gruyter het niet mee eens. 'Als je alles simplificeert, haal je ook veel weg. We weten niet wat de wereld is. Ik weet niet wie ik ben. Je kunt er nooit achter komen. Je kunt het soms voelen, maar niet in woorden uitleggen. Eigenlijk moet je iedere dag zeggen dat je niet weet hoe het zit. Dan kun je in jezelf weer bij nul beginnen. Dan pas komen die dingen naar je toe.' Net als Andeweg vindt ze het interessant om ontwikkelingen in de wetenschap te volgen, vanwege de link die met kunst te leggen valt. 'Al die wetenschappelijke theorieën zijn gedachtenspels. Kunst is belangrijk, omdat het mensen dwingt op een andere manier te kijken. Als je mensen gevoelig maakt voor waarneming, dan worden ze ontvankelijk. Daarom is het zo belangrijk om dingen te doen en te maken, en je niet passief te laten imponeren door de media.'

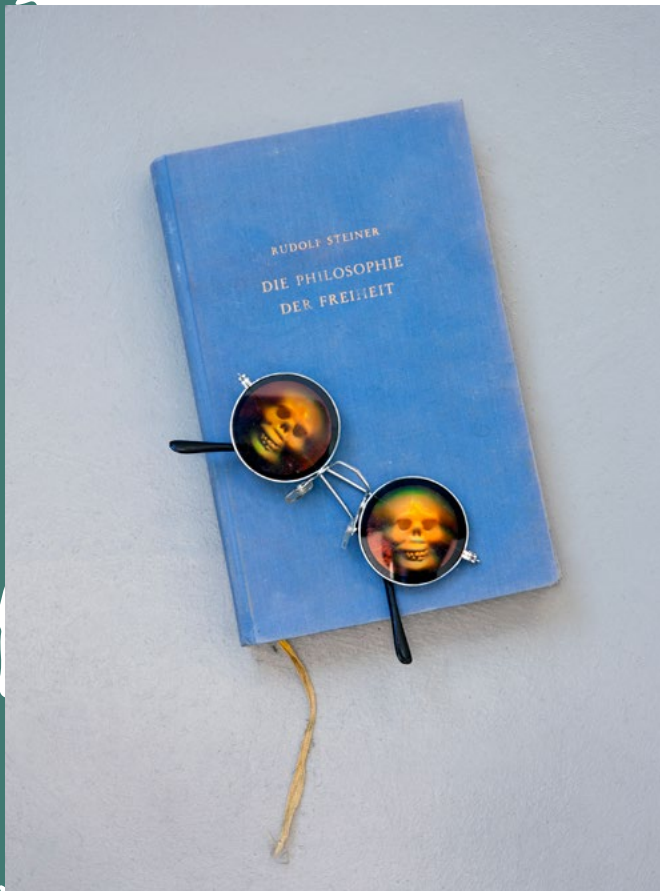
Voebe de Gruyter, *The Game of the Baldheads* (2010),
hout, eieren, blauwe bessen. Variabele afmetingen.

Het belang van deze ontvankelijkheid wordt door Andeweg beaamd: 'Ik heb het gevoel dat mensen het over het algemeen wel met elkaar eens zijn dat er allerlei verbanden te leggen zijn. Door de vluchtigheid en afleiding van de hedendaagse tijd denken ze dat zoiets eng of raar is. Maar als het erop aankomt, spelen die dingen in ieder mensenleven mee.' Hij vergelijkt het met natuurprocessen, die zo bijzonder zijn, dat ze als onmogelijk zouden worden beschouwd mits ze niet voortdurend zouden plaatsvinden. 'Zo is het misschien ook met dit soort immateriële processen', denkt Andeweg. 'In mijn beleving hangen die vlak boven de natuurprocessen. Voor mij heeft materie altijd ook een immateriële vorm. Van een mens tot een bloem, een grasspriet of grasveld.' De Gruyter voegt toe: 'Over die twee lagen gesproken, voor mij is het heel belangrijk dat ik voel wanneer een werk voor mij een werk is. Wanneer voel ik dat? Als zich iets manifesteert. Iets wat uit een andere tijd erin sluipt, een soort signaal dat het werk bekrachtigt. Maar het komt van buitenaf, het benadrukt de noodzaak van waarom het werk zich juist nu toont.' Andeweg: 'Dat zeg je echt heel mooi.'

Het gevoel dat alles bij elkaar lijkt te komen herkent Andeweg van zijn eindpresentatie tijdens RijksakademieOPEN 2016. 'Alles liep in *loops*', vertelt hij. 'Elliott Smiths nummer *Christian Brothers* op de achtergrond, de ronde vuurpotten, de films, de noorderwind

die cirkels vormde. Ik voelde dat ik iets immaterieels echt heb kunnen kristalliseren, zonder het te benoemen.' Met deze presentatie nam Andeweg afstand van de formalistische benadering. Een bewuste keuze, stelt hij: 'Eigenlijk was die materialiteit in mijn werk, of de herhaling van materialiteit, een puur conceptuele benadering. Mensen noemen mijn schilderwerken gekscherend gordijnen of golfplaten. Ze zoeken altijd een manier om het naar zich toe te trekken of totaal te vernederen, omdat het anders misschien niet te begrijpen valt. Maar die monochrome werken van mij, die zijn verticaal geplooid of gevouwen om bijvoorbeeld de vlucht van een psychopompos, een zielenbegeleider, te verbeelden in een leeg oppervlak. Ook achter die zogenaamde materialiteit zit gewoon een concept.'

De Gruyter toont aan het eind van het gesprek een foto van een rij waterflesjes die ze op de vloer van een tentoonstellingsruimte plaatste. Het werk is geïnspireerd op de flesjes water die op de jurytafel staan van de Koningin Elizabethwedstrijd, een prestigieus muziekconcoure in De Gruyters woonplaats Brussel. Omdat de jury hoger zit dan het publiek, zouden de muzikale klanken zich vanaf het podium over de hoofden van de luisteraars rechtstreeks in het water nestelen en de keuze voor de winnaar bepalen. Door omstandigheden werd de tentoonstelling van het werk uitgesteld, waardoor deze plots samenviel met het concours zelf. De Gruyter: 'Het beeld in de tentoonstelling kon nu tegelijkertijd in het echt

bekeken worden. Eerst liepen de periodes niet synchroon, maar door een fout opeens wel. Voor mij is dat een geschenk. Dat is misschien die Hermes naar wie we zoeken.' Andeweg besluit: 'Het is als een reageerbuis die je schudt. Wat niet oplost, zakt naar de bodem en kan kristalliseren als je het afgiet. Er hangt iets in de lucht en dat vang je.'

Yasmijn Jarram
is kunstercriticus en curator

*Deze tekst verscheen eerder
in Metropolis M, 2017 #1*

Juliaan Andeweg,
π† (2016),
*Die Philosophie
der Freiheit* van
Rudolf Steiner,
hologram bril.

Voebe de Gruyter, *Beer Felts* (2014), tafel, bierviltjes (papier van een lezing van De Gruyter in stukken gescheurd en fijngekauwd door Brusselse kunststudenten), tekst op A4.

Juliaan Andeweg, *Art Game Danny Vapid* (2016),
tentoonstelling bij Martin van Zomeren, Amsterdam.

Voebe de Gruyter, *The water of the jury of the Queen Elisabeth competition* (2015),
kleurpotlood, potlood, aquarelverf op papier, tekening en spaflesjes. Photo: F-WERK

Voebe de Gruyter & Juliaan Andeweg

In 2015 presenteerde Stroom de solotentoonstelling *A Burning Bag as a Smoke-Grey Lotus* van de Canadese kunstenaar Gareth Moore. Voor dit project liet hij zich inspireren door het boek *Living Water: Viktor Schauberger and the Secrets of Natural Energy* van Olof Alexandersson (1973). Viktor Schauberger (1885-1958) was een Oostenrijkse natuurkenner en pionier die zorgde voor een nieuw begrip van het potentieel van natuurlijke energie. Hij ontwikkelde systemen waarmee lucht en water als brandstof voor machines konden dienen. Dit bijzondere boek deed Arnold Mosselman, de bibliothecaris van Stroom, denken aan Voebe de Gruyter, die meerdere werken maakte over 'wetend water'. Associatief ontstond de combinatie met Juliaan Andeweg, die al op de rol stond voor een tentoonstelling. Stroom constateert een 'subtiele rijm' tussen de semiwetenschappelijke benadering van De Gruyter en de manier waarop Andeweg de metafysische betekenis van materiaal omarmt. Beide kunstenaars zijn geïnteresseerd in de wijze waarop immateriële eigenschappen en omstandigheden zich nestelen in tastbaar materiaal.

“Twee weken nadat mijn tante overleden was haalde ik mijn oma's tapijt uit de kast. Toen ik het uitrolde zag ik dat het aangevreten was door de motten. Ze vlogen er uit. Ik besefte dat ik dit tapijt moest redden aangezien dit het enige was dat overbleef van die kant van de familie. Ik kocht speciale shampoo en begon het te wassen en uit te spoelen boven het bad. De kleur die eraf stroomde was donkerbruin — zeker

honderd jaar spoelde weg — en langzamerhand werd de kleur lichter, tot hij constant bleef, een soort café-latte kleur. Toen na vijf minuten spoelen het bruin niet meer veranderde werd ik overvallen door een euforisch gevoel omdat dit exact de gemiddelde kleur van het universum bleek te zijn. Tijdens het spoelen kwam er tegelijkertijd een sterke lucht vrij, waarschijnlijk de geur van tijd.”

Voebe de Gruyter,
Grandmother's Carpet (2012),
kleurpotlood,
potlood, waterverf
op papier, 104 x
102 cm.

Transport of images via your forefinger

When you point at an image, it will be drawn into your finger.

The closer you come to an image, the more clear the image will become within your finger.

When there is a lot of time in an image, meaning when an artist has spent a lot of time painting the image, the image will be more completely absorbed and remain within your finger.

That is why guards in a museum are very afraid that people who approach a painting and point to it will take the painting away; that is why they always want you to keep a distance. Curators absorb many images while pointing at them. But they don't know it. The more they organize and arrange, the more rigid and unclear the show becomes.

In de tentoonstelling worden op intuïtieve wijze verschillende verbanden verkend. De Gruyter maakt van de gelegenheid gebruik om zowel oudere werken als niet-uitgevoerde ideeën in een nieuwe context te presenteren. Meerdere werken zijn bij Stroom voor het eerst te zien. Naast het Hermesproject toont ze onder meer een kapotte koelkast zonder deur die ze ooit zag in Litouwen. Ook de Vlaamse curator Herman Labro, die jarenlang heimelijk fictieve kunstenaars opvoerde, heeft een plaats in de tentoonstelling. Andeweg borduurt deels voort op zijn Rijksakademiepresentatie met een duistere, onderwereldse setting in het souterrain van Stroom, met een bijrol voor met codeïne gevulde Spriteflessen. Het nummer *Christian Brothers* dat hij liet horen bij zijn eindpresentatie, klinkt hier vertraagd: een verwijzing naar de Amerikaanse hiphop die het slome effect van codeïne als drug in muziek verwerkt. Daarnaast maakte hij een nieuwe installatie van verschillende cocktailglazen met zelfgemaakte vloeistoffen erin.

Deze tekst verscheen eerder in Metropolis M, 2017 #1

Voebe de Gruyter,
Transport of Images via Your Forefinger (2005),
tekst op tekenpapier, 62 x 47 cm.

▲ Adolf Hirémy-Hirschi, *The souls of Acheron* (1898), keuze Juliaan Andeweg.

► Juliaan Andeweg, *Boreas* (2016), installatie Rijksacademie-OPEN, Amsterdam. Photo: Gert Jan van Rooij

Voebe de Gruyter,
*Secret Export of
Stories* (2009),
video (still).

Biografieën

Voebe de Gruyter

Voebe de Gruyter (Den Haag, 1960) studeerde af aan de Gerrit Rietveld Academie in Amsterdam in 1986. Ze was resident artist aan de Rijksacademie van beeldende kunsten Amsterdam, bij ISP, New York en Cité des Arts, Parijs. Het werk van de Gruyter kan men het best lezen als proposities over onvermoede wetmatigheden. Aan de hand van een evocatief idee, uitgedrukt in tekst of beeld, scheidt ze als het ware een krachtenveld waarbinnen de gedachten van de toeschouwer op scherp worden gezet. In het werk *Een ei leggen in de nek van een vreemde* (2000) beschrijft zij bijvoorbeeld aan de hand van schetsen hoe je door je heel hard te concentreren op iemand, samengebalde aandacht (in de vorm van een ei) in de kraag van die persoon zou kunnen leggen.

Juliaan Andeweg

Juliaan Andeweg (Den Haag, 1986) studeerde aan de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten Den Haag en was in 2015-2016 resident artist aan de Rijksacademie van beeldende kunsten in Amsterdam. Hij ziet het artistieke maakproces als een romantische, hedendaagse vorm van alchemie. Zijn installaties, sculpturen en schilderijen zijn geïnspireerd op filosofische, occulte en religieuze interesses die de nauwkeurige manipulatie van materiaal en ruimte informeren. Tegelijk gebruikt hij uitbundig materiaal uit popcultuur, banale en populaire beelden. Daarin vinden we zowel verwijzingen naar een tijdloze symboliek als naar de versmelting van stedelijke subculturen, tijdelijke obsessies, media-archieven en eindeloze beeldstromen.

Juliaan Andeweg, Installation *RijksacademieOPEN*, Amsterdam (2016).
Photo: Gert Jan van Rooij

Colofon

De Gruyter & Andeweg

Teksten: Yasmijn Jarram, Stroom
Den Haag

Vertaling: Willem Kramer

Fotografie: courtesy the artists

Basisontwerp gids: Thonik

Ontwerp omslag, zetwerk, concept:
The Rodina

www.stroom.nl

Facebook Stroom Den Haag

Twitter @stroom_denhaag

Instagram @stroom_den_haag

Stroom Den Haag

Hogewal 1-9

2514 HA Den Haag

T 070 3658985

E info@stroom.nl

Deze tentoonstelling komt tot stand met dank aan: Galerie van Gelder, Galerie Martin van Zomeren, Mondriaan Fonds en gemeente Den Haag.

Met dank aan: Domeniek Ruyters

Stroom School

Parallel aan de tentoonstelling vindt een verdiepend programma plaats met extra activiteiten. Voor het programma, zie onze website, lees onze nieuwsbrief of volg ons op social media.

M

mondriaan
fonds

Den Haag

Stroom Den Haag

Hogewal 1-9
NL-2514 HA Den Haag
www.stroom.nl

